

Éltető-élő gyökerek

Kelemen Erzsébet

(1964, Edelény)
költő, író, irodalomtörténész,
József Attila-díjas,
Debrecenben él

L. Simon László: *Körbejárni a hazát*,
Közép- és Kelet-európai Történelem
és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány,
Budapest, 2017.

L. Simon László *Körbejárni a hazát* című esszé-kötete szorosan kapcsolódik a nemzeti sorskérdéseket a művelődés- és kultúrpolitikán keresztül megközelítő korábbi írásaihoz. Alkotásban másfél évtizedet ölel fel (2002–2017), a kormegidézés viszont a reformkorig tart, és a ki nem adott írások mellett van néhány mű, amely a korábbi esszéköteteiben is szerepel.

Szülőföldjét bejárva a gyökereit keresi. A kötelékekről ír. „Azokról az eltéphetetlen szálakról, amik tradíciókká fonják a múltat, amik összekötnék bennünket elődeinkkel és utódainkkal” – írja Schmidt Mária a kötetet méltató bevezetőben.

A *Gyökerek* című nyitófejezetben ezekről az eltéphetetlen szálakról ír: az örökségről, régi hordókról, gépekről, „a tengerként hullámzó, haragos szőlő”-ről, ami édesapja halálával feladatként az ő vállára került: „Örökség a föld, örökség a feladat, örökség a mások által megkezdett és befejezhetetlen élet is” – vallja nyitóesszéjében. Mindezt a ciklust záró írás, a *Lírai vallomás egy huszonöt éves cégről* soraiból értjük meg igazán: az író kacskaringós utat járt be, hogy megtalálja identitásának alapját, elfogadja feladatát. Bár tiltakozott, lázadt Isten szán-

déka ellen, nem akart azonosulni apja világgal, de ráébredt, hogy nem válhat az örökséget elpazarló perszészi alakká: az identitását, a gyökereit őriznie kell, azt a földet, amelyet a politikai hatalom által megfigyelt sárbogárdi születésű dédapának, Huszár Gábornak elkobzott birtoka után a család a kárpótlási jegyekből vásárolt meg. A család történelmét is őrzi tehát ez a föld. Az író L. Simon László életében és esszéiben a kihívás elfogadása a jellemfejlődéshez való hozzájárulás attribútumává vált. Helyesen látja, hogy az ember jelleme kortól függetlenül képes fejlődni vagy elromlani. Karel Čapeket idézve összegyűjti a gazdálkodás örömének, harcának és kudarcának jellemformáló erejét. Az időjárással való küzdelem például „alázatra és bölcsességre tanít”, a bölcsesség pedig a türelem támasza és talpköve.

L. Simon László esszékötete önéletrajzi ihletettséggel is: déd- és nagyszüleinek, szűkebb családjának, saját életének egyes elemei, így például a gyermekkori színterek (Jenő, Gárdony, Sárbogárd, Sümegprága, ahová otthonról hazamentek), a közös nagycsaládi összejövetelek (a „füstös, mustos, puttonyos, éneklős” szüret, a disznóvágás, disznótor), a szűk család misz-

Kossuth Lajos (Szolnok, első felállítás: 1994,
áthelyezés: 2008, bronz, fotó: Jakab Tibor)

tériuma („A gyermekeink mentik meg a lelkünket” – *Légy a mi érző, meleg bőrünk!*), az íróvá, költővé válás állomásai (Mohácsi tanár úr irodalom különórái, a székesfehérvári irodalmi élet meghatározó alakjának, Péntek Imrének

hatása, Magyar Műhely-estek, Bella István személyisége) tűnnek fel az elmélkedő-eszmélő, kereső-kutató, sorsot-életet feltáró írásaiban. Ezekhez kapcsolódik a gyermekkorra óta jelenlévő vágy: körbejárni a hazát. „Eljutni a legkisebb faluba is”, vagy Kőrösi Csoma lelkesültségével csupán gyalog körbejárni a megyéjét, amellyel „egy életre eljegyezte” magát.

Ezen a közös úton, az író és olvasó hazát körbejáró kalandja során más problémákkal is találkozunk. A *Kultúra és állam* fejezetben például a nyilvánosságot mesterségesen alakító médiumok problematikájával foglalkozik, az írás születésének idején a monopolhelyzetű műsorok kontraszelektív, a befogadók fogyasztási szokásait erősen befolyásoló módszerével. A globális liberális-szabadpiaci világunkban a haszonelvűség került a középpontba, az erkölcsi-szellemi fejlődésben egyre kevesebb szerepet játszik a könyv. A nagyregény, a klasszikus irodalom veszített a népszerűségéből, szórakoztató írásokra, ponyva- vagy népszerű irodalomra van egyre inkább igény. A szabadidő eltöltését is átstrukturálják a média által divatosá tett életformák. Itthon mindehhez még hozzájárul a kulturális intézményrendszer zsugorodása, a kulturális élet színvonalcsökkenése és a magyar nyilvánosság eltorzult szerkezete. Kultúránk mediatisztált térben zajló kultúrává vált. L. Simon László ebben a mediatisztált térben is ugyanolyan fontosnak tartja a kultúrpolitikát, azt vallja, hogy az irodalomnak oka és célja van a kommunista diktatúra összeomlása után is: a nemzeti karakter megőrzése és az európai vagy világirodalmi erejű és értékű művek megalkotása.

„Annál fejlettebb [...] valamely állam, minél inkább kultúrállam” – állítja a 20. század első felének nagy piarista gondolkodójával, Kornis Gyulával egyetértésben, aki Klebelsberg Kuno miniszter államtitkára volt (*Alkotás és befogadás*). És azt se felejtjük el, hogy „Műveltség nélkül elképzelhetetlen a gazdasági siker”. Ajánlja,

hogy a klebelsbergi-kornisi kultúrpolitika elvi alapvetéseit tartsuk szem előtt, és figyelmezteti az elitréteget: ne folytassanak alacsony színvonalú politikai identitás-(ál)vitákat. Hiszen az egyik legfontosabb kérdés: „milyen feladata, szerepe van és lehet a 21. században az értékes, igényes irodalomnak a nemzeti öntudat kimunkálásában és életben tartásában” (*Az irodalmi szervezetek szerepéről*).

A *Kulturális Európa* című esszéjében az identitáskérdéssel részletesebben is foglalkozik. Kiemeli, hogy a társadalmi együttélés keretei kulturálisan meghatározottak, valamint identitásunk részei. Az európai identitás viszont nem azonos az Európai Unió identitásfogalmával. Az európai identitás „elválaszthatatlan a kereszténységtől, a mi hagyományos családmodellünkre épülő társadalmi szerkezettől. [...] Az Európai Unió csak akkor lehet erős, ha a formálódó identitása a kulturális Európa identitására épül, az erős nemzetállamok együttműködésére.” Európa immunrendszerét az erős nemzetek és nemzetállamok közössége jelenti, az igazi veszélyt pedig az, ha feladjuk az identitásunkat, a kulturális Európát.

A *Nemzet és politika* című fejezetben a konzervatív politika főbb jellemzőit mutatja fel. A kommunizmus természetrajzát olyan szemléletesen ragadja meg, hogy a rendszervált(oz)ás (a „sunyi hatalomátmentés”) után született új nemzedék is megért(het)i lényegét: a kommunista diktatúra okozta erkölcsi-lelki válság és torzulás, a nyelven keresztüli gondolkodásátformálás máig hatóan jelen van.

A nyelvi leleménnyel megalkotott *Példaképp* című fejezetben gróf Károlyi József Fejér megyei főispánra emlékezik, aki az 1919. január 18-án kinevezett Berinkey-kormányval szemben bátran megfogalmazta követelését és kritikáját, amely szerint a kormány tervszerű aknamunkát folytat „a keresztény világnézet és a nemzeti történelem megszentelt hagyományai ellen”. Grieger Miklós egykori országgyű-

lési képviselőt és sóskúti plébánost is idézi: „Mit kell tennünk, hogy az 1918-19. évi forradalmi eseményekhez hasonló szenny és vérözön a magyar nép szégyenére meg ne ismétlődjék? Mindenekelőtt meg kell védeni a hitet s a hitből fakadó erkölcsöt [...] Politikai, társadalmi, gazdasági, szociális megújulás lelki, vallásos újjászületés nélkül nem képzelhető el” (*Elődök tisztelete*). L. Simon László a reformkori kultuszminiszterre, Eötvös Józsefre, valamint Széchenyi Istvánra is méltón emlékezik: a „legnagyobb magyar” szavait idézve gyűjt erőt „a mindennapok magán- és közéleti küzdelmeihez” (*Az erős ellenáll, a gyenge kétségbeesik*). Követendő példaképként állítja elének Klebelsberg Kunót és Kornis Gyulát, jelezve, „hogy ha nincs Kornis Gyula, akkor az egykori székesfehérvári ciszterdiák [Klebelsberg] [...] sosem lett volna képes a Trianon utáni megrázkódtatásból felrázni az országot, erőt és hitet adva az egész nemzeti közösségnek” (*A kultúra mint erkölcs*).

Az író a *Művészet és kritika* záróciklusában a csoportos kiállítás polémiáját érinti, szól Kozma Lajos modern villáiról, Kassák Lajos művészetéről, valamint a lengyel Łódź Kaliska művészcsoporthoz kiállításáról.

L. Simon esszéi vissza akarják írni az életünkbe az elvesztett szakralitást, a mesét, az éneket, az identitásunkat erősítő közös élményanyagot, a magyar tájat, érzést. Keresésre ösztönöz bennünket: a szülőföldön az éltető-élő gyökerek megőrző megtalálására. S optimizmusra. A Mikszáth-kori parlamenti státuszszimbólumot, a szivarozást így kapcsolja össze az ez idő tájt még utópikusnak, megvalósíthatatlannak gondolt léghajó megjelenésével. A képviselőelőd szavaival, mikszáthi derűvel és derültással zárja a kötetet: „kéklő szivarfüst kavarog a tükrös teremben, s ezen a füstön át mindenki nagynak, boldognak látja a jövőben ezt az országot”.

Kelemen Erzsébet